

УДК: 343.982.325:343.2

*Білюк В.В.
к.м.н. доцент
кафедри кримінального права та правосуддя
юридичного факультету ЗНУ*

ЩЕ РАЗ ПРО ВИВЧЕННЯ МІСЦЯ ПОДІЇ І ТАПАТОМЕТРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРУПА

Наприкінці XIX століття, а саме у 1894 році з'явилась книга австрійського слідчого із міста Грац Ганса Гроса "Підручник слідчого". Вперше у літературі невідомий юридичному загалу автор поставив на службу розкриття злочинів всі досягнення науки і техніки свого часу. Це буквально привело до революції у справі розслідування злочинів і через короткий час книга Ганса Гроса була перекладена одразу на декілька мов і перетворилась на справді настільну книгу слідчих у багатьох країнах. Термін "огляд місця події" назавжди увійшов у законодавства різних країн не лише Європи, але й цілого світу. Книга переживалась безліч разів, та нажаль, з повним часу вона стала справжньою бібліографічною рідкістю.

Загальновідомо, що огляд місця події та трупа - це самостійна слідча дія. Ми знаємо, що сутність огляду полягає у безпосередньому вивченні та дослідженні об'єктів, які мають досудове значення для встановлення істини по справі.

Спеціалістами слідства вважається, що злочин є первинною дією, яка в силу закону про взаємозв'язок всіх предметів, фактів, явищ матеріального світу зумовлено зовнішнім середовищем виражено у ньому. Не буває злочинів без слідів, бо по ньому залишається певна сукупність слідів, яку повинен дослідити слідчий.

Необхідно провести чітке визначення завдань, принципів та особливостей огляду місця

події. Такий собі чіткий алгоритм дії, що ним мають користуватись на місці події всі учасники огляду - слідчий, експерт (криміналіст, судовий медик) та вкрай потрібні спеціалісти нараз дуже складних ситуація. Про це поговоримо окремо у інших статтях.

Із повною певністю можна сказати, що нехтування принципами та відпрацьованого багатомісячними слідчих тактикою проведення огляду по кримінально - процесуальному кодексу. А це в свою чергу до грубих помилок, де ціною буде людське життя або не розкриття злочину.

Це питання завжди привертало увагу науковців, які давали різні визначення та розглядали детально аспекти проведення місця події. Варто згадати лише таких вчених як А.І. Білберт, В.П. Колпняков, Р.С. Белкін, М. А. Чельцов, І.Х. Макаров, А.І. Міронов, П.Д. Білянчук, В.Ю. Щепітько. Це відомі криміналісти.

Що ж до судових медиків, то слід згадати такі славетні імена як М.І. Авдеев, Ю.С. Сапожніков, В.П. Циплювський, Ю.М. Кубицький, М.В. Терзієв, О.О. Матишев та багато інших.

За 45 років судово-медичної діяльності мені пощастило прослужити лекції професорів Ю.С. Сапожнікова, А. М. Тимбурд, В. П. Циплювського, головного експерта колишнього союзу академіка О.П. Громова, головного експерта республік О.О. Грищенко, Ю.П. Щуплика, а також виступити багатьох зарубіжних спеціалістів на міжнародних з'їздах, конференціях, симпозіумах.

За ці ж роки мново були створені діагностичні прилади чотирьох поколінь, декілька варіантів наборів та валіз для работ судово-медичного експерта на місцях подій. На основі роботи цих приладів було складено численні таблиці, графіки, інструкції, які увійшли у всі підручники та посібники колишнього Союзу, а згодом і інших країн.

На численних семінарах, які проводились нами для колег із колишнього Союзу, Болгарії, Польщі, Угорщини, Німеччини, Франції та інших країн ми особливо підкреслювали, що на порозі третього тисячоліття огляд трупа мусить рано чи пізно стати дослідженням. Таке дослідження ми назвали танатометричним, а сам напрямок у судовій танатології - танатометрією.

Про все це буде більш докладно сказано у наступній статті. Щодо виразів "огляд місця події та трупа виклишеного на ньому" у лекціях наших судово-медичних корифеєв завжди звучав досить такий прозорий натяк на те, що слово огляд у обох контекстах треба розуміти значно ширше, а дехто висловлювався досить відверто. Мовляв саме слово огляд у певній мірі розколдує його учасників. З цим не можна не погодитись.

Сільський фельдшер десь на ФАПі може оглянути хвору бабусю, яка на щось там скаржиться, сільський ветеринар може оглянути ягєсь там пороска, туристи оглянути історичні руїни, помилувавшись чудовим краєвидом. Але на початку третього тисячоліття, озброєні модерною апаратурою експерти не мають права на огляд місця події. Вони повинні його вичпати із використанням усіх доступних їм засобів. І треба завжди пам'ятати, що вичпачення місця події і детальне, інструментальне (себто танатометричне) дослідження трупа можуть швидко довести наступне. Перед нами не місце події, а скоріш за все місце злочину, а знайдений труп його жертва.

Нажаль не завжди можливе залучення до вичпачення місця події вузьких спеціалістів, але треба зробити все аби вони стали його учасниками. Маємо на увазі залучення ентомологів, ботаніків, дендрологів, мікологів, гідробіологів, та ще деяких фахівців із вищою біологічною освітою.

Останні два роки юридичний факультет, а саме кафедра судової медицини медичний з біологічним факультетом нашого університету, установами санітарно-епідеміологічного профілю у системі охорони здоров'я, сільсько-господарськими лабораторіями, ветеринарними клініками міста.

У свій час, як на декількох європейських з'їздах, конференціях, симпозиумах, та як член Асоціації судових медиків я мав змогу безпосередньо спілкуватись із європейськими та далекосхідними колегами. Продовжую спілкуватись з ними і зараз, та нажаль лиш у епістолярно-електронному вигляді. Йдеться про те, що говорити про якісь там огляди мають на озброєнні американські та японські прилади, ягєсь навіть скромно.

Не секрет, лев'яча доля інформації про труп на місці події припадає на дослідження помертвих змін, себто встановлення часу настання смерті.

Цій проблемі ми і присвятили свою судово-медичну діяльність. Нами створені за останні десятиліття діагностичні прилади трьох поколінь, портативна танатометрична лабораторія, ряд оригінальних методик, яким користуються колеги у Європі та Азії. Плянємо цього разу запустити у сервію прилади четвертого покоління із наявністю ознак сучасних високих(цифрових) технологій. Спробуємо розмістити портативну танатометричну лабораторію у криміналістичному автомобілі і тим самим наблизити її безпосередньо до місця події. У співпраці з біологами нашого університету(ентомологами, ботаніками-дендрологами та гідробіологами) спробуємо для потреб слідства створити ентомологічну та ботанічну карту острова Хортиця та посадок повздоєж автостради. Це вкрай потрібно для підключення слідчих, криміналістів та судово-медичних експертів до загальноєвропейської програми "Безпека на дорогах". Перші кроки у цьому напрямі вже зроблені за допомогою стандартних доповідей на відповідних симпозиумах та нарадах.

Ще працюючи перекладачем і референтом, я звернув увагу на чудові, описання глибокий аналіз, блискучі висновки що їх робили у своїх книгах юрифеї судової медицини ХІХ та початку ХХ ст. А вони ж у той час не мали окрім термометра і неврологічного молоточка ніяких других діагностичних інструментів та приладів. Ми перейшли у ХХІ століття. Оперативна група на місці події озброєна найсучаснішою технікою, включаючи комп'ютерну, цифрову. Про який огляд може йти мова?

Час правникам законодавцям подумати вже і про деякі зміни термінології у Кодексах. І ці новації не будуть мені здається на шкоду нашій загальній справі.